

ediyordu. Venedik devlet mekanizmasından görgü ve tecrübe sahibi bu sınıfın çekilmesiyle sistemde bir boşluk yaratıldığı ve bunun başlıca sebebinin Venedik'in Osmanlılar karşısında uğradığı yenilgiler olduğu hususunda her iki yazar da birleşiyor. Bu gözleme, kaybettiği elemanlar yüzünden zayıflayan Venedik'in daha da zayıf düşerek yeni yenilgilere uğramasının kolaylaştığı görüşünü de katabiliriz. Asılzade sınıfının ticaretten ve gemicilikten çekip toprağa yatırdığı sermayenin yerini tüccar sınıfına yeni katılan burjuvalar hiçbir zaman dolduramadı; bu, o tarihten itibaren Venedik ekonomisinin zaafı, yeni küçük teşebbüslerin en ciddi krizleri dahi atlatabilme gücü de kuvvetli yanı oldu.

Renaissance Venice, beş asır müddetle tarih sahnesinde yer almış, sanatlara olan katkısı, ekonomik-mali temellerinin sağlamlığı, vatandaşlarının çeşitli derecelerdeki iştiraki ile enteresan ve uzun ömürlü bir monarşi-aristokrasi-demokrasi karışımı devlet idaresi ile yüzyıllardır dik-kati üstüne çeken bu şehir devleti hakkındaki neşriyat arasında önemli bir yer işgal etmeğe lâyık bir kitap. İçindeki makalelerin bazılarının yüksek seviyesi yanısıra eserin bilhassa değer taşıyan yanı bütününe ortaya çıkardığı mozaik tablonun, tek tek parçalarından daha da kıymetli olması.

Sencer Tonguç

Orhan Koloğlu, *Le Turc dans la Presse Française* (Fransız Basınında Türk), Beyrut 1971, Al-Hayat Yayınevi, 340 sahife.

Yazarın 1969 tarihinde Strasbourg Üniversitesi'nde gazetecilik alanında doktora tezi olarak kabul edilen eseri «Giriş»i takip eden aşağıdaki bölümlerden oluşmuştur :

I. Bölüm : Süreli yayın öncesi 9-72 (A — Günlük olaylarla ilgili olarak 1470-1500 yılları arasında basılmış olan ilk vesikalarda Türk 9-15, Günlük olaylarla ilgili vesikaların ortaya çıkışı 9-10, İtalya seferine ait vesikalarda Türk 10-12, Gazetecilik açısından eleştiri 12-14; B — 1500-1631 tarihleri arasında basılmış olan vesikalarda Türk 16-55: Türk kimdir? 16-17, Türk'ün önemi 17-19, Türk'ün ahlâki portresi 19-30, Mahalli haberler 30-40, Milletlerarası haberler 40-55; C — Gazetecilik açısından eleştiri 56-57: Günlük olarak basılmış vesikaların etki dönemi 56-58, Kaynaklar ve iletişim vasıtaları 58-63, Basılmış vesikalarda Türk'ün yeri 63-65, Nesnellik veya gazetecilik amaçları 65-67, Özet 68-72).

II. Bölüm : 1631 ile 1789 yılları arasında Fransız Basını 75-180 (A — «*La Gazette*»den önceki dönemler 75-79: Yıllıklar 75, *Le Mercure* 76-78; B — *La Gazette* (1631-1789) 79-147: *La Gazette*, tarihi, oynadığı rol ve önemi 79-81, Türk'ün sıfatları ve Türk'ün önemi 81-83, Türk'ün ahlâki portresi 83-89, Mahalli haberler 89-107, Milletlerarası haberler 107-131, Gazetecilik açısından eleştiri 131-147; C — Edebi ve bilimsel dönemler 148-163: *Le Mercure* 149-152, *Le journal des Savants* 153-180; D — Diğer süreli yayınlar 164-180: Basılmış günlük vesikalar 164-168, Nükteli yayınlar [*La Muze historique* ve *La Gazette burlesque* 168-173], Hicivli yayın [*Le Mercure Turc* 173-180]).

III. Bölüm : 1789-1815 yılları arasında Fransız Basını 189-267 (A — Giriş 189-195; B — Milletlerarası konjonktürde Fransız-Türk münasebetleri 195-227: İhtilâlcî dönem [1789-1800] 195-200, Bonapart'ın Türkiye ile doğrudan ilişki kurması [1797-1799] 200-215, Napolyon dönemi [1800-1815] 215-223, Ekonomik savaş 223-227; C — Osmanlı İmparatorluğu 227-253 : İmparatorluğun halkları 227-233, İmparatorluğu düzene sokma çabaları 233-239, Reformlara karşı tepkiler 239-250. D — Eleştiri 251-253; Sonuç 257-267).

Koloğlu eserinin önsözünde doğu ya da Türkler üzerine yapılan araştırmalara değinerek kendi tezinin muhtevasını açıklamaktadır. Bu araştırmalardan biri olan, 1906 da Paris'te yayınlanan «*L'Orient dans la littérature française aux 17e et 18e siècle*» adlı Pierre Martino'nun eseri doğu ülkelerinin ve özellikle Türklerin 1660 yılı öncesi Fransız düşünce ve edebiyatı üzerine bir etkisi olmadığı prensibine yöneliktir. Bundan başka 1928 yılında G. Atkinson tarafından kaleme alınan «*Littérature Géographique Française de la Renaissance*» adlı eserde konu olarak yabancı ülkeleri içine alan ve 1936'da bir ilâve ile tamamlanan 16. yüzyıldaki Fransızca yayınların tam listesi ayrıntılı olarak gösterilmektedir. Martino'nun düşüncesinin aksini gözler önüne seren Atkinson'un araştırmasına dayanarak, Clarence Dana Rouillard 1938 Paris basımlı «*The Turk in French History, Thought and Literature (1520-1660)*» başlığı altındaki araştırmasında Türk gerçeğinin 1660'dan önce tarih, düşünce ve Fransız edebiyatında varlığına işaret etmiştir. Koloğlu bütün bu araştırmaların gayesinin daha çok, kamuoyunun, halkın, kitlenin düşüncesinde değil de, aydınlar çevresinde bir Türk gerçeğinin varlığını göstermeğe yönelik olduğunu belirtmektedir.

Yazar, Fransız basın tarihi hakkındaki tüm kitapların genel olarak süreli yayın döneminden önceki devirden çok az söz ettiğinden dem vurarak, bu devirde doğu unsuru veya Türklerle fazla ilgilenilmediği sonucunun ortaya çıktığını dile getirmektedir. J.P. Seguin'in 1956 ve 1959

yılları arasında yazdığı bir dizi makalede* habercilik açısından Fransız basınının bu deviriyle ilgilendiği tasrih edilmekte ve onun verdiği bilgilerden de bütün 16. yüzyıl boyunca Türk'ün kişiliğinde temsil edilen Doğu'nun Fransız Basını'nın önemli unsurlarından biri olduğu sonucuna varılmaktadır.

Yukarıda zikredilen Martino, Atkinson ve Rouillard'ın araştırmalarında eksik olan taraflara gazetecilik unsurunu, bugün ve bütün zamanlarda varolan bir Türk gerçeğini ilâve eden Koloğlu, araştırması özellikle Fransız Basını'ndaki Türk görüntüsü (image) üzerine ise de, bu görüntü ile edebiyatta, seyahat ve tarih kitaplarında, sanatta vs. dekiler arasında karşılaştırma da yaparak muazzam bir eser vücuda getirmiştir.

Birinci bölümde, Rouillard'ın süreli olmayan basın aracılığıyla Türk'ü çok aktif bir unsur olarak belirttiği gibi Koloğlu da Türk'ün Fransızların hayatında varlığını sürdürdüğünü göstermek için çaba göstermektedir. Gündelik basın vesikalarındaki Türk görüntüsü konusunu içeren bu bölümde özet olarak şunlar anlatılıyor :

Fransız basınında Türk'e karşı ilgi 15. yüzyıl sonundan 1631'e doğru iki yönden sürekli olarak artmaktadır. Bir taraftan gazete yazarları onlardan biraz daha fazla bahsetmekte, diğer taraftan okuyucu onlar hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak istemektedir. Diğer doğu milletleri, ya önemini ve değerini kaybetmişler (Zenciler, Araplar), ya muamma olarak kalmışlar (Hindliler ve Habeşler) veya Türk'ün durumuna göre var olmuşlar ve Türklere yenildikçe hıristiyanlarla münasebetlerini daha fazla geliştirmişlerdir (İranlılar gibi).

Fransız halkı nazarında Türk bir milletin değil, bir dinin sembolüdür. 16. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu kutsal toprakları, Mısır'ı ve Arabistan (Mekke ve Medine)'ı aldıktan sonra bütün dünyanın en korkunç gücü ve hıristiyanlara karşı müslüman dünyasının tek temsilcisi olmuştu. Halifelik Türk sultanlarına geçmişti. Müslüman demek Türk demekti. İran'ın dışında Türk'ten başka doğulu yoktu. Böylelikle Türk - İslâm - Doğu kelimeleri arasında bir paralellik kurulmuş oldu.

En büyük ve güçlü imparatorluğun sahibi olan Türk, tek başına doğuyu ve İslâm dünyasını temsil etmektedir. Sonuç olarak, Türk, hıristiyanlık âleminin yeminli, irsî, zulm edici, imha edici, zorlayıcı düşmanıdır.

* J.-P. Seguin, «L'information à la fin du XVe siècle en France», *Revue Arts et Traditions Populaires*, 1. kısım (Ekim-Aralık 1956, s. 309-330), 2. kısım (Ocak-Temmuz 1957, s. 46-74); aynı yazar, «Les Feuilles d'information Non Periodiques ou Canards en France», *Extrait de la Revue de Synthèse*, Paris No: 7, Temmuz-Eylül 1957; aynı yazar, «Les Combats Apparus Dans le Ciel», *Revue Arts et Traditions Populaires*, 1. kısım (Ocak-Haziran 1959), 2. kısım (Temmuz-Aralık 1959).

Aynı zamanda bir barbar, çılgın, kâfir, zavallı, hâin, zâlim ve mağrur bir hayvandır.

Hıristiyan birliğini sağlayamadıktan başka, menfaatleri gereği bölünmelerini de önleyemeyen yazarlar, bu Türk görüntüsünü mümkün olduğu kadar çok korkunç ve sevimsiz göstermek için ellerinden geleni yapmışlardır. Yaşayan ve çoğunlukla mübalâğa dolu korku hikâyelerine hayâlleri eklenmiştir. Her an konuşulan ve yakıp yıktığı duyulan bu düşmana hiç bir özellik yakıştırılamamakta ve çok az bir dîni hoşgörü dışında, ilim ve sanatta hiç bir erdem ve kabiliyetlerinin bulunabileceği düşünülemez. Türk korku ve dehşet sembolü bir kişidir, fakat asla hoşgörü sembolü değildir. Bu yüzdendir ki nüktedan bir Türk düşünülemez. Türk tehdidi o kadar yakın bir gerçektir ki, hiç kimse doğunun ekzotizmi ve Turquerie (Türk biçimi, Türk hayatı) ile ilgilenmemektedir ve bu fikirlerden vazgeçilmiştir. Artık «haçlı seferi Türk'ü düşünmek, Türk'ü düşünmek ise haçlı seferini düşünmek» olarak görülmektedir.

Hıristiyanların umutlarını kaybetmemeleri için, Türklerin devamlı olarak iki cephede (Avrupa ve İran) çarpışmak zorunda oldukları tekrar tekrar söylenmekte, fakat bir buçuk asır geçmesine rağmen hâlâ bütün haşmetiyle ayakta olmalarını izah etmede büyük güçlük çekilmektedir. Esas sıkıntı dinsiz Türklerle, Fransızların diğer hıristiyanlara karşı ittifak halinde olmalarını izah etmekte duyulmaktaydı. Bunun üzerine bir hikâye icât edilip dinine çok bağlı kralın, bu dostluğuyla Türkleri hıristiyan yapacağı rivayet edilmiştir. Daha sonra 17. yüzyıl başlarında ve Fransa'nın artık Türklerin yardımına ihtiyacı olmadığı bir zamanda bu hikâye bir başkası ile değiştirilmiştir. Buna göre, Osmanlı İmparatorluğunun yıkılması Allah'ın seçilmiş kulu olan kralın ellerindedir. Kendini doğu hıristiyanlarının hâmisî ilân eden bu Fransız, katolik olmayanları isteyerek Türklerin merhametine terk etmiştir.

İkinci bölüm 1631'den 1789 Fransız ihtilâline kadar olan yayın ile ilgilidir. 1631 ile 1789 yılları arasında Türk'ün tasviri Dışişleri Bakanlığı'nın resmî yayın organı «*La Gazette*» tarafından tanıtıldığı şekildeydi. 17. yüzyılın sonlarına kadar iki kardinalin aşırı katolisizmi ve XIV. Louis'nin etkisi altında, Türkler devamlı bir şekilde kâfir ve hıristiyanlığın düşmanı olarak nitelendiriliyordu. Fakat «*La Gazette*» in ciddi monarşist tutumu diğer sıfatların kullanılmasını engelliyecetti. 18. yüzyılda, bu saldırılar bir yana bırakılıp Türklerden hususî bir saygıyla bahsedilecekti. Lâkin, bu defa da saldırıların yönü Türklerden ziyade İslâm dinine çevrilmişti. Her reform zikri, Türk'ün dîni bâtil itikatları hakkında bir konuşma fırsatı yaratıyor, bu da dinin eleştirilmesini iki katına çıkarıyordu.

Türk bu dönem sonlarına kadar yenilgilerine rağmen büyük güçlerin bir parçası olarak sayılmıştır ve hatta yönetim sistemiyle «*La Gazette*» in hayranlığını kazanmıştır. Türk'den ve siyasi kanunlarından övgüyle söz edilmiş, ama doğrudan doğruya dinine saldırılmıştır. «Dini ne kadar kaba» denilmiştir. «Kaba» kelimesi dinine yakıştırılan en yumuşak sıfatlardan biridir.

17. yüzyılda Türkler hakkında normal olarak anlatılan katılık maddeleri yorum yapılmaksızın 18. yüzyıla geçiyor, sadece olaylar naklediliyor, kusurlar sayılmazsa, iyilikleri de hesaba katılmıyordu. Türk kendisi için herşey normal ve mümkün olan biri izlenimini bırakıyor ve asla meselelerin niçinleri izah edilmeye çalışılmadan «Bu şarkta böyledir» deniliyordu. Sonuçta sürekli olarak Türk'ün Fransızda hayranlık ve korkudan doğan bir saygı uyandırdığı tekrarlanıyor.

Türkler daha tehlikesiz bir hâle geldiği zaman, onların alışılmamış olan taraflarıyla ilgilenilmeye başlanıyor; Paris'teki Türk sefirlerinin aşırı nezâketleri, İstanbul'daki muhteşem kabul törenleri, harem hayatı Fransızların ilgi duydukları mevzular haline geliyordu. İranlılar, Hintliler ve Çinliler de daha doğulu oldukları halde Fransızlar için yine de en önemli Doğulu, Türk idi. Bunlar Kuzey Afrika'nın hâkim sınıfını teşkil ediyordu, Avrupa'da yaptıkları bitmek tükenmek bilmeyen savaşlar neticesinde kendilerinde de Avrupalı karakteri iyice belirginleşmişti.

Nihayet üçüncü bölüm kısa fakat çok mühim bir devreyi (1789-1815) kapsamaktadır. Bu devir doğuda yerleşmiş bütün görüşleri alt üst ederek Osmanlı İmparatorluğu'nun tam parçalanma ve gazeteciliğin muazzam gelişim dönemi olan 19. yüzyılı hazırlayan bir devirdir. Eserin bu bölümünde Fransız ihtilâliyle birlikte Türk görüntüsünde meydana gelen değişiklik şu şekilde izah edilmektedir :

1789 ihtilâliyle birlikte Fransız Basını ilk defa olarak Türk halkından bahsetmeye başlamıştır. Bunun asıl nedeni pek açık değildir. Fakat Fransız İhtilâli milletlerin hürriyetleri için mutlak yetçi monarşilere karşı bir tavır alırken de aynı yöntem uygulanmıştır.

Önceki devirlerde Türk'ü, hükümdarı karşılıklı olarak dile getirme temayülü varken, şimdi durum tersinedir. İhtilâlciler basın hükümdara ve onun hâkim sınıfına karşı Türk halkından yanadır. Bütün milletlerin haiz oldukları müşterek fazilet ve aynı yeteneklerin Türk Millet'inde de var olduğu kabul edilmektedir. Fakat dinî ve sosyal bâtıl itikatlardan dolayı engelleme yapanlara karşı mücadele sürmektedir. Şu halde ortada yeniliklere ve fikirlere kapalı bâtıl itikatlı bir Türk görüntüsü ortaya çıkmaktadır.

Daha önce bazı hıristiyan milletler üzerindeki Osmanlı boyunduru-

ğundan söz edilirken, şimdi hükümdarın kendine bağlı bütün milletler üzerindeki boyunduruğundan söz edilmektedir. İlk olarak Fransız Basını bütün dikkatini Türk halkının hoşnutsuzluğu ve sefaleti üzerine toplamıştır.

Türk kavramının muhtevası üzerine yönelik bir araştırma, araştırmacıları onun Kuzey Afrika'dan Balkanlara kadar yayılan ülkelerde bizat sayıca azınlıkta oldukları halde, kendilerinin ülkeler yöneten grupları veya halkı temsil ettiği sonucuna götürür. Bu anlamda Türk halkı hâkim sınıftır, fakat baskı unsuru değildir. Fransız Basını'nın ele aldığı her zaman Türk değildir. Cezayir'de Dayılar, Mısır'da Memlûklar gibi hepsi müslüman, ama Türk olmayan baskı unsurları bulunmaktadır. Bonapart'ın Türklerle işbirliği yaptığını, fakat Memlûklara ve gaspçı, zorba olarak nitelendirdiği beylerle savaştığını bildirmesi diğer baskı unsurunun varlığına işaret etmesi bakımından önem taşımaktadır.

Ayrıca, Fransız İhtilâli Osmanlı İmparatorluğu'na boyun eğen bu milletler için ne tavsiye edeceğini belirleyememiştir. Avrupa'da, hükümdarlara karşı savaşılmaktadır, fakat milletlere karşı nasıl davranılmak gerektiği çok iyi bilinmemektedir. Fransa'nın ticarî ve askerî çıkarları ile ihtilâlcî fikirlerini yaymak arzusu arasındaki çatışmada seçim yapmak zor görünmektedir. Türklerle müttefik olmak için prensip olarak karşı olduğu Sultan ile anlaşmak zorunluluğu açıktır. Bundan başka ticarî menfaatleri de buna bağlıdır. Karşılık olarak, ihtilâlcî fikirleri yayar, Osmanlı hâkimiyetindeki milletleri ayaklanmaya teşvik ederse, bu durum Sultan'ın dostluğunu kaybettirmekten başka Türklerin iki düşmanı olan, zaman zaman Fransa'nın karşısında yer alan Avusturya ve Rusya'nın işine yarayacaktır.

1800 yılına kadar Fransız Basını politik duruma göre, şu veya bu alternatifini takip edecektir. Eğer politikasına ve kendisinin yaydığı fikirlerle uygunsuzsa, basın Balkanlarda, Mısır'da ve Arabistan'da ayaklanmalardan ve oradaki milletlerin hürriyetlerinden, çıkarlarına ters düşüyorsa, o zaman oradaki milletlerin büyük güce boyun eğmelerinden yanadır.

Daha sonra Napolyon devri gelmektedir. Bu devirde bâtil itikatlı ve gerici Türk görüntüsü anlayışı devam edecek, fakat bununla birlikte çok dayanılmazlıktan çıkacaktır. Türk ihtilâlcî olmamakla değil de yenilikçi olmamakla eleştirilecektir.

Sonuç bölümüne «Fransız Basını tarafından takdim edilen gerçek Türk görüntüsü nasıldır?» sorusuyla giren Koloğlu her devrede ve her safhada gerçek bir haber objektifliğinden bahsetmenin çok zor olduğundan söz etmektedir. Büyük Ansiklopedik Larousse objektifliğin tarifini şöyle yapmaktadır: «Objektiflik, hiç bir kişisel mantıkla muhakeme et-

meden bir konu hakkında tarafsız düşünme ve yargılama karakteridir». Anglo-Sakson Basını da objektif habercilik anlayışını profesyonel bir dogma olarak kabul eder. Bu tariflere bakarak yazar, Fransız Basını'nda Türklere karşı bir objektiflikten bahsedilemeyeceği düşüncesindedir. Hatta yanlış bir görüntü yaratılmasına kasıtlı olarak çalışıldığı iddiasındadır. Fransızlar, Türkleri gerçek ve sempatik yüzünü göstermeye müsaade etmeyen bir açıdan tanıtmaya gayret etmişler, ve daima tercihleri bu yönde olmuştur.

Koloğlu, Fransız İhtilâli'ne kadar bütün basının Türkler hakkında hiç tartışmaz ve değişmez bir fikir birliğine sahip olduğunu belirtmektedir. 18. yüzyıla kadar Anglo-Sakson tarifine daha fazla uyan *La Gazette*'in biraz daha objektif görünmesi yanında, Türk hayatının görünüşünü ihmal ettiği, aynı zamanda tarafsızlıkla rehberlik ve yorumlamaya önem vermediği zikredilen bu sonuç bölümünde, Fransızların bu şekilde davranmalarının en mühim nedeni olarak onların Türklere nazaran diğer milletlerle daha çok manevi bağlarla bağlı olmaları gösterilmektedir. Türk barbar ve medeniyetsizdir. Sanatkâr değildir, ilimden uzaktır. Bu şekilde bir kabul ediş 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar devam etmiştir.

Türkiye'ye Şam'dan bir kervanla gelen ve 1432-1433 senelerinde Bursa ve Edirne'yi ziyaret eden, bu arada Osmanlı Devleti teşkilâtı hakkında da zengin bilgiler veren Bertrandon de la Broquière'in seyahatnâmesi bilinir (bk. Semavi Eyice, «Bertrandon de la Broquière ve Seyahatnâmesi 1432-1433», *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, İstanbul 1975, VI/1-2, s. 85-126). Ayrıca 16. yüzyıl başlarında Osmanlı-Türklerinin Mora'da Moton ve Koron'un fethinden itibaren giriştikleri çeşitli savaşlarla ilgili olarak birçok Fransız görgü tanıklarının, Türkiye'ye gelen Fransız seyahatçılarının yazdıkları eserler vardır (bunlar için bk. Carl Göllner, *Turcica, Die europäischen Türkendrucke des XVI. Jahrhunderts*, Bucureşti, Berlin, Baden-Baden, 1961-1968, I-II). Bunlarda, biraz da içerisinde bulunan şartların tesirinde, Türkler aleyhinde ağır ifadeler kullanılır. Orhan Koloğlu yukarıda geniş bir tanıtması yapılan eserinde daha ziyade günlük haberleri ve bu tür bilgileri veren gazeteleri inceleme konusu olarak seçmiştir. Kendisinin de belirttiği gibi Fransa'da Türkler kasıtlı olarak hep kötü tanıtılmaktadır. Bu yalnız Fransızlara has bir tutum değildir. 16. yüzyılda Türkiye'ye gelen Busbecq (Türk Mektupları, Türkçe tercüme: Hüseyin Cahit Yalçın, İstanbul, 1977) gibi Avrupalılar da bir yandan Osmanlı ülkesinde gördükleri pek çok müesseselerin mükemmelliğini överken, diğer taraftan da yine hıristiyanlık taassubu içerisinde Türkleri yermekten kendilerini alamazlar. Bu kanıyı paylaşan, yani 16. yüzyılda

Osmanlı ülkelerini dolaşan yabancıların tarafsız olamadıklarına, Türk-lere karşı nefret, daha doğrusu dinî bir nefretle dolu olduklarına değinen yabancı yazarlar da vardır (bk. Gy. Káldy-Nagy, «Macaristan'da 16. yüzyılda Türk yönetimi», *Studia Turco-Hungarica*, Budapeşte, I, 1974, s. 24). Bu bakımdan Koloğlu'nun yargıları çok isabetlidir. Bu nefis eseriyle, benzeri çalışmaların sade Türk gazeteciliği alanında değil, Türk kültürüyle uğraşanlar için de ne kadar yararlı olacağını baha biçilmez bir örneğini vermiştir. Bu eserin, iki yüzyıla yaklaşan bir süreden beri Batılılaşmak çabası içerisinde olan Türk aydınına Batı'nın genel olarak hakkımızda ne kadar tutucu ve bâtıl düşüncelere sahip olduğunu tanıtmak yoluyla, Avrupa'yı ve Avrupalıları daha iyi anlamamıza vesile olacağını ümit ederiz.

Adnan Şişman

Gy. Kaldy - Nagy, «Macaristan'da 16. Yüzyılda Türk Yönetimi», *Studia Turco - Hungarica*, Budapeşte, I (1974), 77 sahife.

Tanınmış Macar Türkoloğu Gy. Káldy-Nagy tarafından beş yıldan beri Budapeşte (Lorand Eötvös) Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde *Studia Turco-Hungarica* adı ile bir dergi yayınlanmaktadır. Senede bir defa ilim âlemine sunulan bu dergide İngilizce, Fransızca, Almanca, Rusca ve Türkçe dillerinde olmak üzere Türk-Macar tarihî ve kültürel münasebetleri ile ilgili makaleler yayınlanmakta, bunların her birisi bir sayıyı kaplamaktadır. Büyük Macar Türkoloğu Ármin Vámbéry'nin hatırasına ithaf edilen ilk sayı, aynı zamanda dergiyi yayınlayan Gy. Káldy-Nagy'nin yukarıda belirtilen «Macaristan'da 16. Yüzyılda Türk Yönetimi» adlı makalesine tahsis edilmiştir.

İnceleme on bölümü ihtiva etmektedir :

Önsöz 5-12, Macar tarihinin Türk Kaynakları 13-22, Türk egemenliği altında yaşayan halk 23, Ticaretin iki merkezi: Buda ve Vác 24-43, Macaristan'da bir Türk kasabası 43-46, Şarap üretim bölgesi Tolna 47-52, Garnizon bulunmayan Alföld şehirleri 52-64, Çobanlıkla geçinen Segedin 64-69, Altı Káta köyü 69-74, İki yana vergi veren reayalar 74-77.

Önsöz Edebiyat Fakültesi Dekanı György Székely'nin bu dizi hakkındaki görüşlerini yansıtmaktadır. Ona göre Türk-Macar tarihî münasebetleri çeşitli dönemlerde olağanüstü değişik ve çelişmeli olmuşsa da, yüz-